

jer insektätande växter (se d. o.) samt fam. *Aristolochia'ceae*, *Loranth'ceae*, *Piper'ceae*, *Rafflesia'ceae* och *Santala'ceae*. — Av serierna bland sympetalerna märkas: 1) *Erica'les* med bl. a. fam. *Erica'ceae* (se d. o.) och *Pyrola'ceae*; 2) *Primula'les* med bl. a. fam. *Primula'ceae* (se d. o.); 3) *Ebena'les* med bl. a. fam. *Sapota'ceae* (se d. o.) samt *Ebena'ceae* och *Styraca'ceae*; 4) *Conto'rtae* med bl. a. fam. *Apocyna'ceae*, *Asclepiada'ceae*, *Gentiana'ceae* och *Olea'ceae* (se dessa ord) samt *Logania'ceae*; 5) *Tubiflo'rae* med bl. a. fam. *Acantha'ceae*, *Bignonia'ceae*, *Borragina'ceae*, *Convolvula'ceae*, *Gesneria'ceae*, *Labia'tae*, *Polemonia'ceae*, *Scrophularia'ceae*, *Solana'ceae* och *Verbena'ceae* (se dessa ord) samt *Globularia'ceae*, *Hydrophylla'ceae*, *Lentibularia'ceae*, *Orobancha'ceae*, *Pedalia'ceae* och *Plantagina'ceae*; 6) *Rubia'les* med bl. a. fam. *Caprifolia'ceae* och *Rubia'ceae* (se dessa ord) samt *Dipsaca'ceae* och *Valeriana'ceae*; 7) *Campa'nula'tae* med bl. a. fam. *Campanula'ceae* och *Compo'sitae* (se dessa ord). Vid. höra hit fam. *Cucurbita'ceae* (se d. o.) och *Plumbagina'ceae*.

Dikroism, se Pleokroism.

Dikro'it, detsamma som cordierit.

Dikt (av ty. *dicht*, tät), nära intill, tätt. *Sjöv.* Styrbord D. och babord D. anger rodrets maximivridning åt styrbord resp. babord.

Dikta, täta (se Diktning).

Diktafon [-fä'n], oegentlig benämning på diktteringsmaskin (se d. o.). Jfr Dictaphone.

Dikta'men (lat., av *dicta're*, föresäga), förestavning. — Kunglig (t) dikta'men benämnes ofta ett av konungen (regenten) personligen i konseljen avgivet el. dikterat yttrande till statsrådsprotokollet i visst ärende.

Dikta't, eg. det för nedskrivning dikterade; numera ofta använt i den från tyskan lånade bet. diktatorisk befallning, påtvinget fördrag.

Dikta'tor, romersk ämbetsman (se Diktatur); i modernt språkbruk benämning på den reelle innehavaren av högsta statsmakten i ett land med diktatorisk regim (se Diktatur).

Diktatu'r (av lat. *dicta're*, bjuda, befalla), koncentration av statsmak-

ten hos en person el. en grupp, antingen denna koncentration är endast faktisk eller därjämte har rättslig sanktion. D. kan även vara benämning på den stat, där en dylik maktkoncentration ägt rum (stat med dikta'torisk regim). — Urspr. var D. en i den romerska republiken existerande institution, innebärande, att under krig el. uppror det normalt gällande statsskicket på senatens föranstaltande sattes ur kraft och all makt överlämnades åt en enda ämbetsman, en dikta'tor. Denne utsågs bland de f. d. konsulerna och var oansvarig. D. upphävdes, då de orsaker, som föranlett dess upprättande, hade bortfallit, och fick i varje fall icke räcka mer än sex mån. Efter D:s slut återgick man till den förut gällande ordningen. D. framstod alltså som ett medel att på kort tid åsidosätta den bestående rätten för att på lång sikt vidmakthålla rättsordningen och staten. Även i nutiden förekommer det, att regeringen i en principiellt demokratisk stat utövar en tillfällig D., vanl. med stöd av en av folkrepresentationen utfärdad fullmaktslag (se d. o.).

Termen D. begagnas eljest numera framför allt om de stater, där den politiska demokratin upphävts därigenom, att en viss politisk riktning erövrat statsmakten och säkrat sitt innehav av denna genom att undertrycka varje fri politisk verksamhet ("totalitär regim"). De främsta "diktaturstaterna" äro: Ryssland (nuv. D. sedan 1917), Italien (D. successivt införd 1922—25) och Tyskland (1933). Den tyska såväl som den italienska D. kan sägas vila på en i resp. stats politiska ideologi (se Nationalsocialism; Fascism) nedlagd ledarprincip (se d. o.), detta i motsats till den kommunistiska D. i Ryssland, ofta betecknad ss. "proletariatets D." (se Blanqui), som i princip endast skall vara en övergång till ett samhälle utan statligt tvång (se vid. Kommunism). Icke heller den tyska regimen är emellertid enl. nationalsocialistisk åskådning att betrakta som en D.; förhållandet mellan ledare och folk karakteriseras näml. av folkets spontana samgående med den ur folket framgångne ledaren. Allmänt gäller, att

Elmer Diktonius.

den riktning, som utövar D., söker rättfärdiga sitt maktinnehav genom förverkligandet av vissa bestämda mål; den kommunistiska regimen säger sig sålunda arbeta för en socialistisk omgestaltning av samhället. Även om D. sålunda inriktas på vissa angivna syften, bestämmas emellertid dessa vanl. på sådant sätt, att D. uppenbarligen får en karaktär av permanens. Diktaturstaterna ha i regel bevarat en del demokratiska institutioner, t. ex. den allmänna rösträtten, men genom avskaffandet av den medborgerliga friheten, t. ex. tryckfrihetens upphävande (se Demokrati sp. 1163), har varje möjlighet att organisera el. överhuvud öppet uttrycka särmeningar borttagits.

Litt.: C. Schmitt, *Die Diktatur* (1928).

Dikte'ra (av lat. *dicta're*, föresäga), förestäva; bestämma.

Dikte'ringssmaskin, apparat, med vars hjälp en dikterad text, t. ex. brev, telefonsamtal el. reportage, kan registreras för att vid senare tillfälle återgivas för skrivbiträde el. auditorium.

Ljudet kan registreras på mekanisk el. elektrisk väg. Betr. det tekniska förfarandet vid *mekanisk* ljudregistrering se Fonograf. Ljudkvaliteten blir vid denna metod tillräckligt god för återgivning av tal, och apparaturen är synnerligen enkel. För kontorsbruk, diktering av brev etc. förekommer ett stort antal D. av ovannämnda typ, vilkas namn ofta sluta på -phone.

— Vid *elektrisk* ljudregistrering erhålles en bättre ljudkvalitet, spec. för det större frekvensområde, som kräves för reproduktion av sång och musik. Ljudvibrationerna överföras genom mikrofon och förstärkare till elektriska strömmar, som på något av följande sätt få påverka de element, med vilkas hjälp ljudet registreras: 1) Enl. samma metod som vid grammofon-skiveinspelning (se Grammofon). I st. f. skivor användas ofta vaxcylindrar, men då de förra äro lätta att arkivera, äro de lämpliga för registrering av konferenser, radioreportage m. m. 2) Radioreportage från händelser, som utspelas på för lyssnarna olämplig tid, registreras ibland även på stålband, som magnetiseras av de elektriska strömmarna (jfr Stålbandsreproduktion). Stålbandens fördel är, att de kunna spela i timalt utan avbrott, vilket kan vara värdefullt t. ex. vid upptagning av teaterpjäser, medan skivornas speltid endast är några min. Stålbanden kunna arkiveras, men de äro ej så bekväma och hållbara som skivorna. 3) För upptagning av reportage e. d., som skall dupliceras, är en upptagning på ljudfilm (se d. o.) användbar, ehuru den f. n. knappast kommer till användning annat än för biografändamål.

Diktio'n (av lat. *dī'cere*, säga), frasering, framsägningsätt, uttal.

Diktning. *Tekn.* Tätning av nitade fogar vid grovplåtarbeten, t. ex. ångpannor. Med en plant avslipad mejsl, diktmejsel, stukas plåtkanten mot underliggande plåt så hårt, att metallisk tätning äger rum. För D. fordras ren plåt, minst 6 å 7 mm tjock, samt relativt tät niddelning. Numera användes mest trycklufthammare för D. — *Byggn.* Tätning av timrade väggar o. d. genom indrivning mellan stockarna av drev el. liknande material. Jfr Drivning, skeppsb.

Dikto'n'ius, Elmer, f. 1896, finländsk författare. D. är efter Edith Södergran den litterära modernismens främsta namn i det svenska Finland. I sina diktsamlingar, *Stark men mörk* (1930), *Gräs och granit* (dikter i urval, 1936) m. fl., framträder han som expressionist med ett kärvt, till en början våldsamt bildspråk men med